

การสนองตอบต่อนโยบายการพัฒนา อุตสาหกรรมสารเคมี ศึกษาเฉพาะกรณี โรงงานแทนทาลัม จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. ๒๕๒๙*

ไวฑิश्य สุมทกรลิน
เพ็ญพัทธ์ ทองแท้

ภาควิชาสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บ ท ค ี ต ย ่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาและ
ทบทวนนโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับการพัฒนา
อุตสาหกรรมสารเคมี โดยเฉพาะการตั้งโรงงานแทน-
ทาลัม ๒) ศึกษาถึงขั้นตอนการรับรู้ของประชาชนเกี่ยว
กับการตั้งโรงงานแทนทาลัม ๓) ศึกษาถึงการสนองตอบ
ของสาธารณชนในแง่เจตคติที่มีต่อนโยบายการพัฒนา
อุตสาหกรรมเคมี ๔) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง นิเวศวิทยา จิต
วิทยาสังคมและเจตคติที่มีต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม
สารเคมี ๕) ศึกษาถึงความคิดเห็นของบุคคลสำคัญ
ในท้องถิ่นกับกรณีการตั้งโรงงานแทนทาลัมและความคิด
เห็นอื่นๆ

* กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่
ในจังหวัดภูเก็ต ทั้งในและนอกเทศบาลจำนวน ๓๐๓ คน

และบุคคลสำคัญในท้องถิ่น (Key informant) จำนวน
๓๐ คน การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำโดยการสัมภาษณ์
ด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสำหรับ
บุคคลสำคัญในท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ
การพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีปรากฏอยู่ในแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๔ เป็นต้นมา ซึ่ง
สังเกตเห็นได้จากโครงการต่างๆ ของกระทรวงอุตสาหกรรม
ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน และในแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ ได้ให้ความสำคัญ
กับอุตสาหกรรมสารเคมีแถบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก
เป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามสำหรับกรณีการตั้งโรงงาน
แทนทาลัมนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบมาก่อน นอก
จากนั้นยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับแทนทาลัม จนกระทั่ง
มีการชุมนุมประท้วง จึงได้รับทราบข้อมูลส่วนใหญ่จาก

เพื่อนฝูงญาติพี่น้อง สื่อมวลชนและนักวิชาการ ประชาชนส่วนใหญ่ค่อนข้างจะเห็นด้วยกับนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี แต่ต้องการให้มีการสำรวจทัศนคติของประชาชนในชุมชนก่อนอนุญาตให้มีการตั้งโรงงาน ส่วนการสนองตอบต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีนั้น มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .05$ กับตัวแปรรายได้และรายได้ อาชีพ นอกจากนั้น ปัจจัยทางสังคม ๑ ตัว นิเวศวิทยา ๑ ตัว และจิตวิทยา สังคมอีก ๒ ตัว (ได้แก่ตัวแปรการศึกษา ที่อยู่อาศัย เจตคติที่มีต่อแทนทาลัม และความแปลกแยกตามลำดับ) สามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติที่มีต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีได้เพียงร้อยละ ๔ ตัวแปรที่มีอำนาจมากที่สุดในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามก็คือ การศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนดังกล่าวได้ร้อยละ ๔ แต่อย่างไรก็ตาม ตัวแปรทั้ง ๔ ตัว ก็เป็นตัวแปรที่ดีที่สุดของการศึกษาในครั้งนี้

ส่วนการศึกษาถึงบุคคลสำคัญในท้องถิ่นเกี่ยวกับกรณีการตั้งโรงงานแทนทาลัมพบว่า ส่วนใหญ่รู้สึกเสียใจที่ถูกเผา และมีความเห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่น่าจะเป็นเรื่องการขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ และในทัศนะของชาวภูเก็ตเห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีบนเกาะภูเก็ตคงเป็นไปได้ยาก

๑

การต่อต้านโรงงานแทนทาลัมจากประชาชนในจังหวัดภูเก็ตจำนวนมากหลายหมื่น ที่พร้อมใจกันแสดงออกเป็นมติมหาชนเช่นนี้ ถือว่ามีความสำคัญในเชิงวิชาการ และเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย ที่พยายามจะพัฒนาตนเองโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ แต่ต้องประสบกับการต่อต้านที่คาดไม่ถึง เช่น การเข้าร่วมฟังการอภิปรายทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยตามชุมชนหรือตามสถานที่สาธารณะต่าง ๆ การบริจาคสิ่งของและทรัพย์สินเพื่อสมทบทุนในการประท้วง จัดตั้งน้ำอัดลมของบริษัทหนึ่งที่เชื่อว่าเป็นเจ้าของหุ้นคนหนึ่งในกิจการโรงงานแทนทาลัม หรือพากันไปถอนเงินจากธนาคารที่ถือหุ้นในการก่อตั้งโรงงาน มีการแหวนไปส-

เตอร์ที่หน้าบ้าน เพื่อคัดค้านการจัดตั้งโรงงาน ฯลฯ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ไม่เคยปรากฏในภูมิภาคใดของประเทศไทยมาก่อน เพราะฉะนั้น ในฐานะที่เป็นนักสังคมศาสตร์ จึงมีความสนใจจะศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นการศึกษาในลักษณะการวิจัยแบบเจาะจงเฉพาะสถานที่ (Site specific research) และเป็นการวิจัยแบบประยุกต์ (Applied research) เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยจะพิจารณาทั้งในแง่ของนโยบายของรัฐบาล และความรู้สึกหรือการสนองตอบของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี และหาข้อสรุปที่สามารถนำมากำหนดเป็นแนวทาง เพื่อการเสนอแนะสำหรับการแก้ไขที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติต่อไปในอนาคต

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเจตคติของชาวภูเก็ตที่มีต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี โดยเฉพาะกรณีของโรงงานแทนทาลัมว่า การที่ประชาชนจำนวนมากหลายหมื่นคนได้รวมตัวกันประท้วงการตั้งโรงงานแทนทาลัมนั้น เป็นเพราะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และนิเวศวิทยาหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนเจตคติที่มีต่อแทนทาลัมว่าจะมีผลกระทบต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีภายในจังหวัดภูเก็ตหรือไม่ คณะวิจัยได้ศึกษาครอบคลุมพื้นที่จังหวัดภูเก็ตทั้งหมด คือ อำเภอเมือง อำเภอกระบุรี และอำเภอลา้ง โดยแยกศึกษาเป็นในเขตและนอกเขตเทศบาล เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างอันจะพึงมี ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบสอบถามกับชาวภูเก็ตที่ได้มาร่วมเดินขบวนคัดค้านการตั้งโรงงานแทนทาลัม ในวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๙ ที่มีอายุระหว่าง ๑๕-๖๕ ปี และได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากบุคคลสำคัญในท้องถิ่นเป็นการส่วนตัวโดยใช้แนวสัมภาษณ์อีกชุดหนึ่ง ในระหว่างวันที่ ๓-๓๐ พฤษภาคม ๒๕๓๐

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

๑. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ความผูกพันทางสังคมที่มีต่อท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางสังคม จำนวนปีที่อาศัย สถานที่อยู่อาศัย

๒. ตัวแปรตาม ได้แก่ นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี ซึ่งประกอบด้วยเจตคติที่มีต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี

๒

ประเด็นปัญหาของการวิจัยในที่นี้ คือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ๑๑ ตัว (ซึ่งเป็นตัวแปรด้านสังคม เศรษฐกิจ นิเวศวิทยาและสังคมจิตวิทยา) ที่มีต่อตัวแปรตาม (การสนองต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี) โดยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยทีละขั้นตอน (Stepwise)

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรต่าง ๆ ในที่นี้คือ

- AGE = อายุ
- SEX = เพศ
- EDUC = การศึกษา
- INCOME = รายได้
- MOCC = อาชีพ
- RESID = สถานที่อยู่อาศัย
- YSTAY = จำนวนปีที่อาศัยอยู่
- VOTE = การมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง (การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง)
- SOCTIE = ความผูกพันทางสังคม
- TANTA = เจตคติที่มีต่อแทนทาลัม
- ALIEN = ความรู้สึกแปลกแยก
- POLICY = การสนองต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี

จากตาราง ๑ จะเห็นว่าค่าสหสัมพันธ์แบบ Zero-order ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (POLICY) สูงสุด ได้แก่การศึกษา (EDUC) = -.๑๔๘ และมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๐๑ รองลงมาคือ ที่อยู่อาศัย (RESID) = .๑๔๖ ความแปลกแยก (ALIEN) = .๑๓๗ และเจตคติต่อแทนทาลัม (TANTA) = -.๑๓๖ ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระตัวอื่น ๆ พบว่ามีสหสัมพันธ์กับตัวแปรตามในระดับที่น้อยมาก

ตาราง 2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise) ต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี (POLICY)

Variable	Raw Regression Coefficient			
	1	2	3	4
EDUC	-1.633 (12.38)	-1.780 (14.86)	-1.721 (14.11)	-1.586 (11.59)
ALIEN		.132 (8.08)	.133 (8.32)	.131 (8.11)
RESID			1.795 (6.02)	1.700 (5.38)
TANTA				-.034 (2.25)
CONSTANT	83.364	71.711	70.964	73.874
R ²	.040	.065	.083	.090
F	12.39	10.18	9.04	7.37

ค่าในวงเล็บ คือ ค่า F ของสัมประสิทธิ์ถดถอย

ตาราง 1 ค่าสหสัมพันธ์แบบ Zero-order ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

Variable	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	X	SD
1. AGE	1.000	.1690*	-.3664**	.0131	-.0507	-.1360	.2046**	.2545**	.0397	-.0747	.0300	.0534	5.28	2.29
2. SEX		1.000	-.0412	.1678*	.0334	-.1056	.1053	.1199	.0640	-.0820	.0249	-.0382	.89	.46
3. EDUC			1.000	.4189**	.1399	-.0508	-.1636*	-.0937	-.0672	.1948**	.1139	-.1982**	1.57	.75
4. INCOME				1.000	.0944	.0621	.0269	.0792	-.0536	.0728	.2409**	-.0590	4.13	2.04
5. MOCC					1.000	.0164	-.0906	.0542	-.0530	.1158	-.0416	-.0279	.07	.25
6. RESID						1.000	-.0288	-.1146	-.2229**	.0946	-.0107	-.1457	.32	.47
7. YSTAY							1.000	.1383	.1140	-.2612**	-.0296	.0298	1.97	.20
8. VOTE								1.000	.0685	-.0416	-.0271	-.0290	.96	.20
9. SOCTIE									1.000	.2125**	-.1153	.0129	13.22	3.14
10. TANTA										1.000	-.0043	-.1356	85.53	15.33
11. ALIEN											1.000	-.1366	90.09	7.48
12. POLICY												1.000	80.79	6.15

Sig.: * = 0.1, ** = .001 (N = 303)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้วยวิธีการวิเคราะห์หาค่าถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัว อันได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา รายได้ อาชีพ ที่อยู่อาศัย จำนวนปีที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง (การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง) ความผูกพันทางสังคม เจตคติที่มีต่อแทนทาลัม ความรู้สึกแปลกแยกกับการสนองตอบต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ในตาราง ๒

สมการถดถอยที่ได้จากขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาเป็นตัวแปรตัวแรกที่ได้รับการคัดเลือก เพราะสามารถอธิบายการผันแปรของนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีมากกว่าตัวแปรอิสระตัวอื่น ๆ และมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ

ผลของการวิเคราะห์ถดถอย สามารถนำมาใช้ในการคาดประมาณค่าของการสนองตอบนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีได้สมการถดถอย ดังนี้

$$\text{POLICY} = 83.364 - \frac{1.633}{(.464)} \text{ EDUC} \dots\dots\dots(1)$$

$$R = 0.20, R^2 = 0.04, R^2_{\text{adj}} = 0.036, \text{SEE} = 6.05, F = 12.39$$

ผลของการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ ๒ เมื่อนำ ALIEN มารวมกับ EDUC เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของการสนองตอบนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้มากขึ้น ($R^2 = 0.065$) และสมการถดถอยที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ๒ ตัวนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ (F มีค่าเท่ากับ ๑๐.๓๙)

สมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยขั้นนี้ คือ

$$\text{POLICY} = 71.711 - \frac{1.780}{(.462)} \text{ EDUC} + \frac{0.182}{(.046)} \text{ ALIEN} \dots\dots\dots(2)$$

$$R = 0.25, R^2 = 0.065, R^2_{\text{adj}} = 0.059, \text{SEE} = 5.98, F = 10.38$$

จะเห็นได้ว่า สมการถดถอยที่ได้จากการวิเคราะห์ขั้นที่ ๒ ดีกว่าที่ได้จากการวิเคราะห์ขั้นที่ ๑ เพราะสามารถอธิบายการผันแปรได้มากขึ้น ซึ่งดูได้จากการเพิ่มขึ้นของค่า R^2 จาก .๐๔๐ มาเป็น .๐๖๕

ผลของการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ ๓ จะเห็นว่า เมื่อนำ RESID มาวิเคราะห์ในขั้นนี้ ความสามารถในการอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม ได้เพิ่มเป็น ๐.๐๙๓ และสมการถดถอยเมื่อพิจารณารวม ๆ แล้วยังมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ ($F = 9.04$)

สมการถดถอยที่ได้จากขั้นตอนนี้ คือ

$$\text{POLICY} = 70.964 - \frac{1.721}{(.458)} \text{ EDUC} + \frac{.133}{(.046)} \text{ ALIEN} + \frac{1.795}{(.732)} \text{ RESID} \dots\dots\dots(3)$$

$$R = 0.289, R^2 = .083, R^2_{\text{adj}} = 0.074, \text{SEE} = 5.929, F = 9.04$$

สำหรับตัวแปรอิสระตัวสุดท้ายที่ถูกนำเข้าไปรวมในสมการที่ประมาณค่าของการสนองตอบนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี ได้แก่ TANTA ซึ่งผลของการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ ๔ จะเห็นได้ว่า เมื่อนำ TANTA มารวมกับสมการที่ ๓ เพื่ออธิบายการตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี ซึ่งสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้มากขึ้น คือ เพิ่มจาก ๐.๐๙๓ มาเป็น ๐.๐๙๐ ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตาม สมการถดถอยที่ได้ เมื่อพิจารณารวม ๆ แล้วยังมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ ($F = 7.37$)

สมการถดถอยที่ได้

$$\text{POLICY} = 73.874 - \frac{1.586}{(.466)} \text{ EDUC} + \frac{0.131}{(.046)} \text{ ALIEN} + \frac{1.70}{(.733)} \text{ RESID} - \frac{0.034}{(.023)} \text{ TANTA} \dots\dots\dots(4)$$

$$R = 0.301, R^2 = 0.090, R^2_{\text{adj}} = 0.078, \text{SEE} = 5.917, F = 7.37$$

สำหรับผลของการวิเคราะห์ในขั้นตอนอื่น ๆ ซึ่งต่อจากผลการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ ๔ นั้น ตัวแปรที่เหลือแต่ละตัวต่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรตาม ดัง

ตาราง 3 ค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนโดยสรุป

Variable	F	R	R ²	R ² change	Simple r	b	beta
EDUC	11.59	.199	.040	.040	-.1982	-1.586	-.193
ALIEN	5.38	.255	.065	.025	.1366	.131	.159
RESID	8.11	.289	.083	.018	.1457	1.70	.129
TANTA	2.25	.301	.090	.007	.1356	-.034	-.085
Constant				73.87			
F				7.37			

นั้น ด้วยวิธี Stepwise ตัวแปรที่เหลือเหล่านั้นจึงไม่ถูกนำเข้าสู่สมการ ซึ่งสามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ตัวแปรที่เหลือมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามน้อยมาก ซึ่งจะสังเกตได้จากค่า beta ของตัวแปรอิสระที่เข้าไปในสมการแต่ละขั้นตอนลดน้อยลงเรื่อยๆ ดังตาราง ๓

ดังนั้น ตัวแบบ (Model) ที่ได้รับในขั้นตอนที่ ๔ จึงเป็นตัวแบบที่ดีที่สุดจากการใช้ตัวแปรอิสระ ๑๑ ตัว เพื่ออธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม คือ เรื่องการสนองตอบต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี จากตัวแบบที่ได้รับเราอาจจะแปลความหมายได้ดังต่อไปนี้ คือ ผู้ที่มีการตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีค่อนข้างน้อย (มีผลกระทบต่อนโยบาย) จะเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือมีเวลาศึกษาน้อยกว่า ๘ ปี มีความรู้สึกแปลกแยกสูง เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล และมีเจตคติต่อแทนทาลัมในเชิงลบ ซึ่งตัวแบบดังกล่าวสามารถใช้อธิบายและทำนายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ผันแปรไปได้อย่างละ ๔ ถึงแม้ว่า R² จะมีค่าไม่มากนัก แต่ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวในสมการได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่มีต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

๓

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๔ เป็นต้นมา แม้จะไม่ชัดเจน คือไม่ได้เจาะจงว่าเป็นอุตสาหกรรมสารเคมีก็ตาม แต่ในรายละเอียดของกระทรวง

อุตสาหกรรม มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสารเคมีหลายโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับแทนทาลัม ซึ่งเกิดในช่วงระยะเวลาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๔ ส่วนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ นั้นได้เน้นอุตสาหกรรมสารเคมีโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปิโตรเลียม และก๊าซธรรมชาติในพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเป็นกรณีพิเศษ แต่อย่างไรก็ตาม กรณีการตั้งโรงงานแทนทาลัมนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบมาก่อนว่าเป็นโรงงานผลิตอะไร นอกจากนั้นก็ยังไม่รู้จักว่าแทนทาลัมคืออะไร จนกระทั่งมีการชุมนุม อภิปรายและเดินขบวนประท้วง ประชาชนจึงได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแทนทาลัมเฉพาะในแง่ลบจากเพื่อนฝูงและญาติพี่น้อง สื่อสารมวลชน และนักวิชาการกับนักศึกษา ๒๔ สถาบัน นอกจากนั้นเหตุการณ์เซอร์โนบีลส์ในรัสเซีย โปแลนด์ในประเทศอินเดีย และการชมภาพยนตร์เรื่องวันโลกวิบัติ ที่มีส่วนเปลี่ยนจากความเครียดให้เป็นความกลัวกับประชาชนในจังหวัดภูเก็ต กลายเป็นข่าวลือว่า การตั้งโรงงานแทนทาลัมอาจจะเกิดเหตุการณ์ทำนองเดียวกันกับเหตุการณ์ทั้ง ๓ กรณีดังกล่าว ส่วนใหญ่ประชาชนที่มาประท้วงในกรณีแทนทาลัมเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการชุมนุมประท้วงมาก่อน นอกจากนั้นประชาชนในจังหวัดภูเก็ตก็ยังมีตระหนักในสิทธิอันชอบธรรมที่จะชุมนุมหรือเดินขบวนประท้วงต่อต้านภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษอีกด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี และการประท้วงเช่นนี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะของชาวภูเก็ตเท่านั้น

การรวมตัวประท้วงเกิดขึ้นเพราะประชาชนในจังหวัด

หัวข้อเกิด มีความเห็นว่าการดำเนินงานของรัฐบาลส่วนกลางมีผลกระทบต่อชาวภูเก็ตมากที่สุด ดังนั้น จึงมีการรวมพลังเรียกร้องความสนใจจากรัฐบาลในระดับที่สูงกว่าจังหวัด เหตุการณ์ชุมนุมประท้วงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นลักษณะการแสดงประชามติในระบอบประชาธิปไตยของชาวบ้านอย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่าผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อต้านมีจำนวนไม่มากนัก แต่การตั้งชื่อกลุ่มต่อต้านก็จะใช้ชื่อสถาบัน สถานที่อยู่อาศัย อาชีพ เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม การแบ่งงานภายในกลุ่มมีลักษณะที่ชัดเจนแต่มีหน้าที่น้อยมาก เช่น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายควบคุมการชุมนุมหรือเดินขบวน หรือฝ่ายหาทุนสนับสนุนการประท้วง เป็นต้น สมาชิกของกลุ่มต่อต้านส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเกือบทุกครั้ง แต่เป็นที่น่าแปลกใจที่สมาชิกกลุ่มต่อต้านส่วนใหญ่ไม่รู้จักชื่อหัวหน้ากลุ่มต่อต้านที่ตนสังกัดอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มต่อต้านที่จัดตั้งขึ้นยังไม่เป็นระบบ ไม่มีโครงสร้างของกลุ่มที่ชัดเจนและเป็นกลุ่มประเภทอาสาสมัคร จึงมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น การเปลี่ยนหน้าที่ภายในกลุ่ม หรือแม้แต่การสลายตัวหรือเลิกดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่ของสมาชิกตอบว่า กลุ่มของตนได้เลิกดำเนินการไปแล้ว

ในการศึกษาครั้งนี้ พอจะกล่าวได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้สึกกังวลใจเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี ดังนั้น รัฐบาลควรจะให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้วย เช่น การสำรวจทัศนคติของประชาชนในชุมชนก่อนการอนุญาตให้ตั้งโรงงาน ในแง่ของการสนองตอบต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีนั้น พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$ ในตัวแปรรายได้ และรายอำเภอ นอกจากนี้ปัจจัยทางสังคม ๑ ตัวแปร (การศึกษา) ปัจจัยทางนิเวศวิทยา ๑ ตัวแปร (ที่อยู่อาศัย) ปัจจัยทางจิตวิทยาสังคม ๒ ตัวแปร (ความแปลกแยกและเจตคติที่มีต่อแทนทาลัม) สามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติที่มีต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีได้เพียงร้อยละ ๙ แต่เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้ง ๑๑ ตัว พร้อมกันจะสามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติที่มีต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีได้ร้อยละ ๑๑

เท่านั้น ดังนั้น ตัวแปรอิสระทั้ง ๔ ตัวแปรที่กล่าวมาแล้ว จึงเป็นตัวแบบที่ดีที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ และตัวแปรที่มีอำนาจมากที่สุดในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม ก็คือ การศึกษาซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนดังกล่าวได้ถึงร้อยละ ๔ จากสมการดังกล่าวสามารถจะแปลความหมายได้ดังนี้คือ ผู้ที่เห็นด้วยกับนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีน้อย (หรือมีผลกระทบต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมี) ได้แก่ ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือน้อยกว่านั้น อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล มีความแปลกแยกค่อนข้างสูงและมีเจตคติต่อแทนทาลัมในเชิงลบเป็นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งก็คือ ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคมถึง ๒ ตัว ที่ปรากฏอยู่ในสมการ ซึ่งได้แก่ เจตคติที่มีต่อแทนทาลัมและความแปลกแยก แม้ว่าจะมีอำนาจในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ไม่มากนักคือประมาณร้อยละ ๒ แต่ก็สามารถแสดงให้เห็นถึงผลกระทบหรือทิศทางที่เกิดขึ้นกับตัวแปรตามจากสัมประสิทธิ์ดังกล่าว

นอกจากนั้น การศึกษาในครั้งนี้นี้ยังได้ศึกษาถึงมิติต่าง ๆ ของเจตคติที่มีต่อแทนทาลัมโดยแบ่งออกเป็น ๖ มิติ ประชาชนจะต้องพิจารณาถึงการเสี่ยงอันตราย ๔ มิติ (ได้แก่ การเสี่ยงต่ออนาคต การเสี่ยงด้านมลภาวะ การเสี่ยงด้านกายภาพและจิตวิทยา การเสี่ยงทางอ้อมอื่น ๆ) กับผลประโยชน์ที่ได้รับตอบแทน ๒ มิติ (ได้แก่ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเทคโนโลยี) ซึ่งประชาชนจะต้องคำนึงถึงมิติการเสี่ยงกับมิติผลประโยชน์ที่จะได้รับ ก่อนที่จะสรุปรวมเป็นเจตคติที่มีต่อแทนทาลัม ผลจากการศึกษาพบว่าเจตคติที่มีต่อแทนทาลัมของชาวภูเก็ตเป็นไปในเชิงไม่เห็นด้วยหรือเป็นเชิงลบกับผลิตภัณฑ์สารเคมีที่ชื่อแทนทาลัม มิติเฉลี่ยที่ต่ำสุด คือ มิติการเสี่ยงด้านกายภาพและจิตวิทยา ส่วนมิติที่เฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับ เมื่อแยกพิจารณาเป็นในเขตและนอกเขตเทศบาล พบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ เฉพาะการเสี่ยงด้านมลภาวะเท่านั้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ยังได้พิจารณาถึงความแปลกแยกของชาวภูเก็ต โดยแยกเป็นมิติย่อย ๓ มิติ คือ มิติ

ความรู้สึกโดดเดี่ยวทางสังคม มิตรความรู้สึกไร้ระเบียบ และมิตรความรู้สึกไม่มีอำนาจ สำหรับความแปลกแยก รวมมีค่าค่อนข้างสูง เมื่อแยกพิจารณาเป็นในเขตและนอกเขตเทศบาล พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ P .01 เฉพาะความแปลกแยกและมิตรความรู้สึกโดดเดี่ยวทางสังคมเท่านั้น

การศึกษาในครั้งนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับบุคคลสำคัญในท้องถิ่น ๓๐ คน ซึ่งประกอบด้วย นักธุรกิจชั้นนำ ๑๐ คน ข้าราชการการเมืองส่วนท้องถิ่น ๔ คน ข้าราชการประจำ ๑๑ คน ประกอบอาชีพอิสระ ๓ คน และผู้นำชุมชน ๒ คน ผลการสัมภาษณ์สามารถนำมาประกอบหรือตีความจากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามได้เป็นอย่างดี สำหรับความเห็นของบุคคลสำคัญในท้องถิ่น พอจะสรุปได้ดังนี้

ความคิดเห็นต่อชาวภูเก็ตและชุมชนภูเก็ต สามารถประมวลความสำคัญได้ว่า ชาวภูเก็ตและชุมชนภูเก็ตมีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้เกิดภูมิภาคนิยม (Regionalism) ซึ่งสิ่งนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวภูเก็ต ดังนั้น การรวมตัว ชุมชน เดินขบวนเพื่อประท้วงเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นพิษภายในเกาะภูเก็ตจึงเป็นเรื่องธรรมดา (ถ้าชาวภูเก็ตคิดว่าสิ่งนั้นจะทำอันตรายให้เกิดขึ้นกับบริเวณที่เป็นเกาะแห่งนี้) มีความผูกพันทางสังคมค่อนข้างสูง เพราะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมาโดยตลอด ให้ความสำคัญกับนักธุรกิจมากกว่าข้าราชการ กลุ่มนักธุรกิจเหล่านี้เป็นตระกูลเก่าแก่ ซึ่งมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงมาจากการทำเหมืองแร่มีการประสานประโยชน์ โดยการแต่งงานกันระหว่างตระกูลที่มีอิทธิพลเหล่านี้ สำหรับการขัดแย้งด้านธุรกิจการค้าระหว่างตระกูลเป็นเรื่องของอดีตและไม่รุนแรงนัก ในปัจจุบันแต่ละตระกูลต่างแยกกันประกอบอาชีพ ตระกูลที่เริ่มต้นด้วยเหมืองแร่ได้ขยายธุรกิจอย่างอื่นอีก เช่น การทำสวนยางพารา น้ำมันปาล์ม การท่องเที่ยว กิจการโรงแรม กิจการบ้านจัดสรรและที่ดิน เป็นต้น จังหวัดภูเก็ตยังเปิดโอกาสให้ทุกตระกูลที่ทรงอิทธิพลเหล่านี้ได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ดำเนินธุรกิจได้อย่างเสรีและเป็นปึกแผ่น นอกจากนั้น บุคคลภายนอกเกาะภูเก็ตก็ยังเข้ามามีบทบาทในเรื่อง

ธุรกิจใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกิจการท่องเที่ยว และโรงแรม บ้านจัดสรรและที่ดิน สำหรับกรณีการตั้งโรงงานแทนท่าลัมก็เป็นการประสานประโยชน์มากกว่า การขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มที่มีอิทธิพลเหล่านี้ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพิษส่วนใหญ่ก็เกิดจากอุตสาหกรรมเหมืองแร่และโรงงานปลาป่น การชุมนุมคัดค้านในอดีตมีขอบเขตที่จำกัดเป็นเรื่อง ๆ ไป ประชาชนมีประสบการณ์และตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษเป็นอย่างดี กรณีการก่อตั้งโรงงานแทนท่าลัมเกี่ยวข้องกับนักการเมือง นักธุรกิจ และข้าราชการระดับสูงไม่มากนักน้อย เพราะบุคคลทั้ง ๓ กลุ่มมีลักษณะที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกัน

บุคคลสำคัญในท้องถิ่นส่วนใหญ่รู้สึกเสียดายที่โรงงานแทนท่าลัมถูกเผา และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจและการถ่ายทอดเทคโนโลยี แต่ก็ยังหวาดกลัวปัญหามลพิษ ในขณะที่เดียวกันเหตุการณ์จลาจลที่เกิดขึ้นเป็นข้อบกพร่องของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายประชาชน นักวิชาการ นักศึกษา ฝ่ายเจ้าของโรงงาน ฝ่ายรัฐบาลโดยเฉพาะระดับจังหวัด เป็นเรื่องที่ไม่อาจจะเกิดขึ้น การพัฒนาอุตสาหกรรมสารเคมีของรัฐบาลบนเกาะภูเก็ตคงจะเป็นไปได้ยาก เพราะจะต้องปรับปรุงแก้ไขกลไกและการดำเนินงานของรัฐ โดยเฉพาะการแบ่งเขตเป็นนิคมอุตสาหกรรมประเภทนี้ให้ชัดเจน สำหรับอนาคตของจังหวัดภูเก็ตนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวน่าจะอยู่ในความสนใจของรัฐบาลและชาวภูเก็ต เพราะอุตสาหกรรมเหมืองแร่ได้ลดบทบาทลง โดยเฉพาะการทำเหมืองบนบก จะเหลืออยู่ก็เฉพาะการทำเหมืองแร่ในทะเล ดังนั้น อุตสาหกรรมใหม่ที่น่าจะพัฒนาให้เกิดขึ้น จะต้องเป็นอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการปกครองตนเองของจังหวัดภูเก็ตนั้น บุคคลสำคัญในท้องถิ่นมีความเห็นตรงกันว่า จังหวัดภูเก็ตมีศักยภาพและความพร้อมที่จะดำเนินการปกครองตนเองได้เช่นเดียวกับเมืองพัทยา ถ้าได้มีการแก้ไขปัญหาพื้นฐาน เช่น เรื่องงบประมาณ การศึกษา และระบบราชการในจังหวัดภูเก็ต ●